

« Cessa ab officio ! » Deinde per legitimam reconciliationem laicam illi tantum communionem concedunt, ac pœnitentiæ subdunt. Eos vero sacrilegos urbisque proditores, qui nec sponte nec vi ad satisfactionem venerant, iterato anathemate dampnant. Post hæc concilium sollempniter determinatur

EXPLICIT SINODUS REMEMENSIS ²⁷².

56. Incipit Cartaginiense concilium Africanorum episcoporum a Girberto superiori sinodo conjuncto quantum ex eo utile fuit ²⁷³.

In hoc concilio actum est, ut Nicenum concilium ab episcopis orientalibus peteretur. Cui synodo interfuit legatio ecclesiæ Romanæ, Faustinus scilicet episcopus, Phylippus et Asellus presbyteri.

1. Allocutio Aurelii episcopi sancti ad synodum.
2. Responsio Faustini episcopi legati Romanæ ecclesiæ de his quæ in ecclesia partim canone, partim consuetudine, sunt firmata.
3. De commonitorio Romani papæ recitato.
4. Alippii papæ responsio pro veris exemplaribus Niceni concilii perquirendis.

- 5 Ubi Faustinus episcopus dixit, ut Romano papæ synodus perquirenda Niceni synodi veritate innotescat.
- 6 De sententia Sardicensis concilii recitati a postulante Novato episcopo.
7. Ubi Augustinus episcopus cum synodo Nicenum concilium conservare promittit.
8. Ubi Faustinus episcopus pro dubietate recitati capituli Romano papæ petit scribendum.
9. Ubi synodus exemplaria Niceni concilii magis ab orientalibus episcopis expetenda decrevit.
10. Professio fidei Niceni concilii.
11. Scripta Africani Concilii ab Bonifacium urbis Romæ episcopum.
12. Rescriptum episcopi Romæ, Alexandriæ, Constantinopolitani, cum exemplaribus Niceni concilii Africanæ synodo destinatis.
13. Scripta Africani concilii ad Cœlestinum urbis Romæ episcopum.
Textum concilii Carthaginensis omisimus.

VARIÆ LECTIONES.

²⁷¹ r. Girberti papæ 1. ²⁷² Concilium cartag. africæ VI gestum. era CCCCLVII. ab episcopis CCXVI . .

LEONIS ABBATIS ET LEGATI

EPISTOLA (42)

AD HUGONEM ET ROBERTUM REGES.

(Pertz, *Monumenta Germaniæ historica*, Script. tom. III, pag. 686.)

L. ²⁷² Postquam vestræ caritati legatum nostrum a Mosono direximus, ut causam Arnulfi et Gerberti kanonice cum timore Dei ac regulariter intra vestrum regnum finiretur, die sancto pentecosten ablatas ²⁷⁴ est nobis libellus, in quo vestra synodus contra Arnulfum facta continebatur, immo adversus Romanam ecclesiam, tota injuriis et blasphemis plena. Quo viso, admiratione et stupore attoniti, cogitavimus statim ad domnum apostolicum reverti, et ipsum ei apostaticum libellum portare. Sed ubi michi renuntiastis, quod omnia kanonice velitis diffinire, compulsi venimus ad cognoscendam hujus rei rationem. Nam, ut verius fateor caritati vestræ, in vobis evenit prophetia beati apostoli et evangelistæ Johannis, qui dicit : *Multi antichristi facti sunt ; unde sci-*

C Christus dixit, qui veritas est et mentiri non potuit, quod ecclesia beati Petri apostoli fundamentum sit omnium ecclesiarum. Et ubi ecclesiæ sperare debemus fastigium, nisi ubi locatum est fundamentum? ibi procul dubio et cacumen et tota æcclesia permanet. Econtra anticristi vestri dicunt, quod ibi sit statua marmorea, et ut templum sit idolorum. Absit, absit, ut hanc injuriam Petri, immo Christi, aliquis Christianus libenter audiat, et zelo Dei cor ejus contra talem heresim non accendatur ! Et quis vicarii Petri et ejus discipuli nolunt habere magistrum Platonem, neque Virgilium, neque Terentium, neque ceteros pecudes philosophorum, qui volando superbe, ut avis aerem, et emergentes in profundum, ut pisces mare, et ut peccora gradientes terram descripserunt : dicitis eos nec hostiarios debere esse, quia tali carmine imbuti non sunt. Pro qua re

VARIÆ LECTIONES.

²⁷³ i. e. Leo. ²⁷⁴ aut allatus aut oblatus legendum.

NOTÆ.

(42) Inveni eam codici regio Bruxellensi n. 503 signato, olim B. Mariæ Aureævallensis membr. sec. x, fol. 219 sqq. manu cœva inscriptam, v.

Archiv. VII, 812; et cum ad historiam Arnulfi et Gerberti faciat, a V. Cl. Ludowico Bethmann exscriptam hic propono.

sciatis eos esse mentitos qui talia dixerunt. Nam Petrus non novit talia, et hostiarius cæli effectus est, ipso Domino ei dicente: *Tibi dabo claves regni cælorum* (*Matth. xvi, 19*). Unde ejus vicarii et ejus discipuli apostolicis et evangelicis sunt instituti doctrinis, et non ornato sermonum, sed ratione et sensu verborum; quia scriptum est: *Stulta mundi elegit Deus, ut confundat fortia* (*I Cor. i, 27*). Et ab initio mundi non elegit Deus oratores et philosophos, sed illitteratos et rusticos. Sed non est mirum, si vicarii Petri a pseudoepiscopis audiunt quod ipse a scribis et Phariseis audivit, qui ad ejus injuriam dicebant eum idiota²⁷⁵ et sine litteris esse, et deridendo dicebant: *Musto pleni sunt isti* (*Act. ii, 13*). Unde Johel propheta cæcitatem illorum redarguit; qui inter cetera sic ait: *Et quidem super servos meos et super ancillas meas effundam de spiritu meo* (*Joel. ii, 28*); non super scribas et Phariseos aut falsos sacerdotes, qui dicunt se nosse Deum, factis autem negant. Et quoniam calumniatis Romanum pontificem, qui munera²⁷⁶ sibi oblata recepit: in hoc non solum illi, sed omnibus apostolis eorumque successoribus detraxistis, immo ipsi Domino, qui capud omnium est ecclesiarum, quia magis oblata sibi munera non respuit. Etenim quia in vestro concilio vobis cura fuit, de pontificibus jam defunctis mentionem facere, quod quam sit contrarium omni Christiano, temere judicare de his qui ad Deum migraverunt, in secundo capitulo Anastasii papæ ad Anastasium imperatorem directum²⁷⁷ invenire poteritis, et quomodo contra ordinem vestrum fecistis, facilius cognoscetis. Unde liquidius patet, quod Romanam ecclesiam, matrem vestram, a vobis separastis, cum de ea tantam injuriam scribere non timuistis. Non ergo ex pio corde vel ore aliquando tam prophana tamque perversa contra Romanam ecclesiam processerunt. Verumtamen si vestra fuerunt verba, quæ in despectu beati Petri apostolorum principis, immo Dei, cujus ordinationi resistitis, scripta, et quasi detrahentia sacratissimam ecclesiam composita sunt, fateor, non vos studiose sacras regulas, non venerandarum sinodorum actiones, non veraces probabiliū virorum canones lectitasse, quando tanta conati estis in derogatione Romanæ ecclesiæ inutiliter atque incompetenter memorare. Denique si Cham, filius Noe, videns verenda, patris irrisit, nec operuit, maledictionem perpetuam percepisse legitur: quanto potius hi, qui patres spirituales non solum minime cooperiunt, sed et deridendo et falso ad²⁷⁸ subsannationem sui moris homines provocant? Scriptum quippe est: *Qui subsannat patrem et matrem; et reliqua* (*Prov. xxx, 17*). Hoc itaque

cientes Athanasius archiepiscopus et universi Ægyptiorum et Thebaidorum et Libiarum episcopi, quando a sancto Felice pontifice, nunc martyre, eodem tempore apud vestri similes homines in vasorum æstimatum, consilium adversum hereticos petiverunt, quod Deo volente acceperunt. Sed quod ad eos pertinebat, quæsiverunt; quod ad illos non pertinebat, Deo dimiserunt; et in derogatione²⁷⁹ Romanæ ecclesiæ siluerunt. Fuit namque quidam Dioscorus Alexandrinus archiepiscopus, cujus vos exemplum imitati estis, qui presumpsit contra Leonem pontificem et contra Romanam ecclesiam scribere; sed in tantum illius presumptionem sancti Patres apud Calcedoniam detestati sunt, ut sine ulla restitutione eum dampnarent. Et nullam inquisitionem fecerunt, utrum juste an injuste vel quoquo modo jam fatum Dioscorum contra Romanam ecclesiam dictasset; sed absque omni controversia hoc in eo ulti sunt, quia, cum esset inferior, suo priore et magistrum conatus est lacessere contumeliis. Voluerunt nempe, in domo Dei nichil fieri confusum, nichil inordinatum. Verumtamen hæc parvipendebat pater Arnulfus, cum suo nescimus apostata filio (43), quando tanta contra Romanam ecclesiam ausi sunt scribere²⁸⁰, quod nec Arriani heretici aliquando presumpserunt (*supra, conc. Basol. num. 28*). Certe scriptum est, quia venenatis filiis venenati parentes nascuntur. Contra quem beatissimus papa Bonifatius ait: *Nemo umquam apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractari, manus obvias audacter²⁸¹ intulit; nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari*. Nam etsi aliquando in aliquo Romana ecclesia titubavit, cum adjutorio Petri apostoli ipsa se erexit, et omnibus æcclesiis semper adjutorium prebuit; ipsa tamen ab aliqua adjutorium minime quæsivit, non suis viribus, sed Dei adjutorio, qui ait ad Petrum: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (*Luc. xxii, 32*). Ista igitur privilegia teste beato papa Nicolao Romanæ ecclesiæ a Christo donata, a synodis non donata, sed tantummodo celebrata et venerata, quæ nullatenus possunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari; quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus, et quod Deus statuit, firmum validumque consistit. Verum ille potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere temptat. Ipsa namque privilegia Romanæ æcclesiæ impingi possunt, transferri non possunt; trahi possunt, evelli non possunt; quæ permanet²⁸² illibata. Quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabit inmutata²⁸³. Et quoniam contra Romanam ecclesiam canones opposuistis, audite quid vobis Gelasius, multarum hereseon destructor, in

VARIE LECTIONES.

²⁷⁵ ita c. ²⁷⁶ numera cod. ²⁷⁷ ita c. ²⁷⁸ ab cod. ²⁷⁹ inde rogatione c. ²⁸⁰ scribere cod. ²⁸¹ audacter cod. ²⁸² sic. ²⁸³ immutata cod.

NOTÆ.

(43) Gerbertum intelligit, summum postea pontificem, qui se tunc temporis Remensis synodi scriptorem nondum professus esse videtur.

commonitorio, Fausto magistro, fingenti legationem Constantinopolym, dato, inter cetera sic ait; *Nobis inquit, apponuni kanones, dum nesciunt quid loquantur, contra quos ipsi venire se produnt, quod primæ sedi²⁸⁴ sana rectaque suadenti parere refugiunt.* Ipsi sunt kanones qui appellationes totius ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri, ab ipsis vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia judicare, ipsam ad nullum commeari iudicium, nec de ejus umquam preceperunt iudicio judicari, sententiamque illius non oporteret dissolvi. Et quoniam quæ in detractioe Romanæ ecclesiæ evomere potuisti, scripsisti; quod autem honor et decus illius est, latenter subtraxisti: verumtamen medicamentum animæ abscondisti, et venenum, unde incautos et simplices interficere possis, ostendisti. Enimvero quicquid interrogando, ut filii ad patres, Aurelius et Augustinus et Alippius et ceteri episcopi in Affrica constituti Bonifatio papæ miserunt, vos proterve et arroganter posuistis; quod vero propter tribulationem et augustiam, quæ ei imminebat ab Eulalio, qui in intentione uno die cum predicto Bonifatio ordinatus fuerat, et semper in dissensione fuit, quo vixit annos 3 et menses 5, et propterea illis scribere minime potuit teste Celestino papa, dicere noluit. Epistolam vero ostendere predicti Celestini papæ, quæ laudans eos et amplectens eorum sententiam, quæ de libero arbitrio²⁸⁵ diffinierunt, et arguens quod orientales ecclesiæ de Niceno concilio consuluerunt, cum per triginta et eo amplius annos in tantum heretici orientales ecclesias devastabant, ut pene nullum librum de fide catholica dimittentes quem non falsaverunt aut non incenderunt. Insuper ipsum symbolum Niceni concilii conscriptum pauci abscondere potuerunt, unde plurimæ memoratæ orientales ecclesiæ a Romana ecclesia ipsum symbolum sibi conscribi petiverunt; et Athanasius archiepiscopus Alexandrinus, qui in diaconatu positus ipso Niceno interfuit, Marco pontifice, ut ei dignaretur conscribi, supplicando mandavit. Et quoniam postea temporibus Constantii et Juliani ipse pestifer morbus usque ad Romanam ecclesiam, quæ est capud²⁸⁶ omnium æcclesiarum, pervenit, ideoque per diversas Romanas ecclesias dispersas tam predictam synodum quam etiam decreta pontificum predictus Cælestinus in unum congregans maxime a Melchiade papa, sicut ei Damasus pontifex repromiserat, ipsi Aurelio remandavit eadem quæque²⁸⁷ Isidorus asserit²⁸⁸. Sed vos hæc omnimodo reticendo celastis²⁸⁹, De Antioceno vero concilio quod scripsistis, si cum²⁹⁰ ligatis Romanæ æcclesiæ factum est, et ipsi ibidem primatum habuerunt, ut iudices, et sicut in omnibus sinodis subscripserunt, et epistola Leonis

A papæ illis directa sicut evangelium confirmaverunt. Si vero ultionem, ut audistis, Dioscorum Antioce- ni patriarcham fecerunt, obsecro per Deum, nolite occultare, quia Deus veritas est, et qui veritatem occultat, pro certo Deum negat. Nam quia beato Gregorio derogastis, ut de depositione episcoporum non requireret, considerate rationabiliter et probate, quod illius temporibus aut suum defensorem, aut notarium, aut subdiaconum, aut suum vicarium habebat, sicut in illius vita invenire poteritis, qui omnia sua vice ordinabat et disponebat, et quod rectum fatiebant, laudabat et confirmabat, quando inordinate, corrigebat et emendabat. Unde etiam Menne episcopo in sua præsentia se purificante, et dignitatem honoris et gratiam communionis reddidit. Similiter Januarium episcopum et Stephanum, per defensorem suum Johannem audire et restitui fecit in ordine. Verum etiam non solum episcopis, sed etiam presbyteris, qui inordinate depositi²⁹¹ fuerant ordini pariter et in dignitate restituit. Hæc etiam partim in vita illius, partim in regesto ejus invenire poteritis. Itaque Nicolaum papam ad vestrum testimonium deduxisti, eo quod adversum Romanam ecclesiam in depositione episcoporum siluisset. Qualiter contra Fotium invasorem Constantinopolitanæ ecclesiæ asterius²⁹² fuit, quousque Ignatium in sede propria revocaret, in epistolis illius invenire poteritis. Etiam et in Mettensi synodo contra reges et episcopos in excommunicando et non reconciliando quam asterus fuit, diligentius previdete. Semper hoc proprium habuit Romana ecclesia, ut justos justificet, et impios condempnet, hostes expellat, filios recreet. Et quoniam impropertasti, quod orientales et Affricanas seu Hispanienses ecclesias ab ea separarent, et in hoc vos falsa dixisse cognoscite, quoniam nunc Theodorus archiepiscopus Ægypti, et Horestus Hierosolimitanus, legatos suos²⁹³ ad domnum apostolicum preterito²⁹⁴ anno direxerunt, et de heresi Jacobitarum conversos, utrum ad clericatum venire debeant, consilium petiverunt, et quoniam pro metu Sarracenorum in omni ecclesia altare minime consecrare poterant, ut eis pannum consecrare liceret postulaverunt. Similiter de Africa Cartaginense clerus et populus temporibus domni Benedicti septimi papæ unum sacerdotem, Jacobum nomine, elegerunt et eum Romam, ut ubi consecraretur, mandaverunt. Epistola, quam secum detulit, inter cetera ita continebat: « Domno beatissimo et apostolico papæ Romanæ a Deo protectæ civitatis clerus et populus Cartaginensis. Postulamus beatitudinem vestram, ut succurratis miseræ et desolatæ Africanæ civitati, quæ ita ad nichilum redacta est, ut ubi olim metropolis fuit, vix ibi modo sacerdotes habeantur: et sicut nostri anteriores ad

VARIE LECTIONES.

²⁸⁴ sedis cod, ²⁸⁵ arbitri cod. ²⁸⁶ apud cod. ²⁸⁷ q̄q̄. c. ²⁸⁸ assir c. ²⁸⁹ celasti cod. ²⁹⁰ sicū codd. ²⁹¹ positi c. ²⁹² s. e. austerius ²⁹³ vos. c. ²⁹⁴ peterilo cod.

vestros anteriores confugerunt, ita nunc quamvis parvi et indigni ad vos confugium facimus; et ideo et sacerdotem Jacobum ad vos misimus, ut eum nobis ordinando solatium præbeatis. » Quem predictus pontifex in nostro monasterio, quousque de fide catholica probaretur, misit; at ³⁹⁵ ubi eum orthodoxum repperit, consecrans archiepiscopum, eum cum privilegio ad propria remisit. Simulque de Hispania temporibus Johannis papæ, filii Alberici, quem vos incongrue derogastis, Julianus Cordubensis archiepiscopus de multis et de difficilioribus causis epistolam cum legatis mittens, consilium petens, non interrogans, quis aut qualis fuisset, sed venerationem præbens apostolicæ sedi, quod sibi utile erat quæsivit. Ex qua re cognoscite, Romanam ecclesiam adhuc ab omnibus ecclesiis **B** honorari et venerari, solummodo a vobis detrabi et dehonoriari ³⁹⁶. Dicitis quod Deo, non apostolico mandaretis, et vobis responsum non dedisset. Notum est omnibus, quia in tanta tribulatione et oppressione a Crescentio.... ³⁹⁷ nunc positus fuit, ut quando voluit et qualiter voluit, nec vobis nec aliis responsum dare potuit; sed tamen citius quam potuit nos ad investigandam et inquirendam vestram causam direxit. At ubi Aquis venimus, jam eum depositum invenimus, et neque aliquod responsum a vobis

habere potuimus. Nobis vero reversis domum, apostolicus vos Romam invitavit; nec tamen ad eum venire voluistis (44). Et quia in itinere positus, non ut voluimus, sed ut potuimus, scripsimus, nunc ad vestram synodum revertimur, quæ a vobis est venerata et laudata, a cunctis vero, qui audiunt, depravata et vituperata. Quis fidelium æquis auribus audire potest, archiepiscopum per fidem deceptum et in carcere diu maceratum, et sic nudum vinctum, cum multitudine strepentium militum ad synodum ductum, uno teste dampnatum? Quis talia audire vestram synodum non maledicit? Neque ut in vestro libello habetur, ter quaterque ³⁹⁸ se culpabilem negantem esse, nullus vestrum eum audire voluit, sed cum uno presbitero eum dampnastis; quod omni auctoritate prohibetur. Quod nullius honoris, nullius dignitatis sit contra quem libellum laicum, unum testimonium credere debere: quanto magis adversus archiepiscopum! Quia vero dicitis, ipsum se accusasse et confessum fuisse, considerate, si fuit recipienda talis confessio? Nam ut in vestro libello habetur, dicebatis ei: *Pete veniam ut vita tibi concedatur*. O inutilis confessio! Ac si ei diceretur: *Nisi dixeris quæ volumus, vivere non poteris*. Ecce Arnulfus archiepiscopus ut patriarcha Joseph captus et in lacum missus, timens mori negavit ³⁹⁹.

VARIÆ LECTIONES.

³⁹⁵ aut c. ³⁹⁶ honestari c. ³⁹⁷ duo vel. tres litteræ exesæ; an consule? ³⁹⁸ littera a exesa est. ³⁹⁹ II desinit pagina; sequens codicis quæ est ultima, theologica quædam continet, alia manu scripta.

NOTÆ.

(44) Cf. Hugonis litteras ad papam ex cod. Lugdunensi in edit. Francofurtana synodi Remensis p. 149

ACTA CONCILII MOSOMENSIS

AUCTORE GERBERTO ARCHIEPISCOPO.

(Ann. 995, Jun. 2.)

[Apud Pertz, *Monumenta Germaniæ historica*, Script. tom. III, pag. 690.]

CONCILIIUM MOSOMENSE ³⁰⁰

Anno ab incarnatione Domini 995, indictione VIII, a papa Johanne synodus denunciata est habenda in parrocchia Remensi metropoli. Itaque IV Nonas Junii convenientibus Mosomum venerabilissimis episcopis Liudolfo ³⁰¹ Treverensi, Aymone ³⁰² Verdunensi, Notkero ³⁰³ Leodicensi, Suitgero ³⁰⁴ civitatis Minigardevurdæ, Leo abbas manasterii sancti Bonifacii urbis Romæ vicem agens domni Johannis papæ, medius inter eos consedit, in ecclesia beatæ Dei genetricis Mariæ; atque in eorum prospectu Gerbertus Remorum archiepiscopus, pro sua ordinatione rationem redditurus. Interfuerunt etiam huic concilio diversarum urbium abbates non igno-

C biles, sed vita, moribus et scientia inter suos præclari. Ex laicis quoque admissi sunt Godefridus comes et reliqui. Facto itaque silentio, cunctis residentibus qui aderant. Aymo episcopus surrexit et Gallice concionatus est, domnum Johannem papam episcopos Galliarum causa synodi ad Aquasgrani palatii invitasse, et eos illo venire noluisse. Item invitasse ad Urbem, et eos non venisse. Nunc pro sua sollicitudine in Remensi provincia concilium statuisset, et quæ de Arnulfi dejectione et Gerberti promotione contraria sibi dicerentur per suum vicarium velle cognoscere. Post hæc protulit epistolam plumbeo sigillo munitam. Quam dissolvens, coram omnibus recitavit hoc modo se

VARIÆ LECTIONES.

³⁰⁰ MOSONSE c. ³⁰¹ L. c. ³⁰² A. c. ³⁰³ N. c. ³⁰⁴ S. c.